دەنگ پاس مردارەگان نیەژنەوی؟

کورتە چیرۆک

وەرگێڕان: مەریەم ئەمینی(سۆما)

سرشناسنامه: مریم ، امینی، ۱۳۶۴ –
عنوان و نام مترجم : دەنگ پاس مردارەگانن نیەژنەوی/ مریم امینی .
نشر: کرمانشاه: مریم امینی (مؤلف) ،۱۳۹۱ .
۷۲ ص
شابک : ۳-۷-۶۵۰۷-۰۴-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: ۱.داستان‌های کردی—قرن ۱۴
شناسه افزوده: عنوان
ردەبندی کنگره: PIR۳۲۵۶
ردەبندی دیویی: ۸ فا ۹ /۲۳

ناسنامەی پرتووک

ناو پرتووک: دەنگ پاس مردارەگان نیەژنەوی
وەرگێڕ: مەریەم ئەمینی
وێراشتەر: مادی خانەبەیگی
ڕوبەرگ: لەتیف شوکری
چاپەمەنی: غەرب ئسکەنر – کرماشان
تیراژ: ۱۰۰۰
شابک: ۳-۷-٦٥٠٧-٠٤-٩٦٤-٩٧٨

پێشکەش:

وە گشت ژنەیلێگ کە ئڕا ماف خوەیان تێکۆشن

پێرست

پێشەکی.................................٧
دەنگ پاس مردارەگان نیەشنەوی؟.........١٣
نامەێ دلْداری.............................٢١
دگان شکیاڵە..............................٢٥
پەێیاپەێ پارک ٣٣
ماریا......................................٣٧
ئێوارەێ ئلاجەیو باڵتازار....................٤٣
پەل پوو کەو...............................٥٥
باپیر..٦٣
سەرچاوە..................................٧٠

پێشەکی

لە ناو زاراوەیل زوان کوردی، زاراوەێ کەڵهوری یە ساڵەیل ساڵە وە شێعر مەیلەوارتر بۆیە. هەگ نوورپیمنە بەرهەمەیلێ کە یە چەن ساڵە چاپ وەداخەوە لە ناو ئێ بەرهەمەیلە پەخشان جیگاێ نێیاشتێیە کە وەڕاس گیچەڵ گەوراێگە کە هناێ لەێ گەپە هۆردەو بۆمن دۆنیم لە زاراوەیل ترەک مەیلەواریان جیا لە شێعر وە پەخشانیش بۆیە و شوون پاێ خوەیان لە پەخشان قایمەو کردنە. لە زاراوەێ کەڵهوڕی ئێ هەڵکەفتە نەکەفتێیە.

کە جی گەپ فرەیگ دێرێد. بڕوام یەسە هایمە دەورەێ کە زوان کوردی وە تایبەت زاراوەێ کەڵهوڕی هەوەجەێ فرەێگ وە بەرهەمەیل وەرگێڕان لە زوانەیل ترەک لەواێ زوانەیل ئروپایی، ئامریکاێ لاتین و... دێرێد تا گەوراترین و ناسراوترین نوسەرەیل

ئەیٚ وڵاتەیله له ناو زوان کوردی بناسیەن که هیچ کاریٚ چەنه وەرگێڕان نیەتویەنێد زوان دەوڵەمەنترەو بکەێد. وەیٚ بوونەوە شێوەیٚ چیرۆک نۆسی و سەبک نۆسەرەیل گەورا بارێده ناو زوان کوردی تا نۆسەرەیل نووپا له شێوەیٚ نۆسان ئەوان ئلمانەیل چیرۆک و رۆمان‌نۆسی فێر بوون تا بتویەنن وه زانایی فرەترێگەو دەس بکەنه نۆسان له ناو ئەیٚ زوان و ئەیٚ زاراوه. زاراوەیٚ کەڵهوڕی له باوەت وشەوه، فره دەوڵەمەنه و وه ئەیٚ گەپه له ناو وەرگێڕان خوەیٚ وه رەنگینی نیشان دەێد. وەیٚ بوونەوە دەس بردمەسەو وەرگێڕان راسەوڕاس له زوان ئسپانیولی و کورته چیرۆکەیلێگ له وڵاتەیل ئامریکایٚ باشوور هەڵوژانمه، له شیوەیٚ وەرگێڕان تەقلام یه بۆیه وه مەتن سەرەکی وەفادار بمینم. له باوەت هەڵوێژانن ئەیٚ چیرۆکەیله یەکێگ یه بۆیه که نۆسەرەیل ناسراوێگ بۆنمەو که کارەیل دەسنیشان کریایٚ و دیارییێگ له ناو ئەدەبیات مودڕن ئمڕوو داشتنه و پێویست هەر زوانه له لێیان کەڵک وەربگرێد لەوایٚ چیرۆک ئێوارەیٚ ئڵاجەیو باڵتازار که هن نۆسەر گەورا مارکزه که خاوەن رۆمانەیل و چیرۆکەیل ناسراوێگه. که خوەیٚ یەکێگ له ئافراندنەیل شێواز رئاڵیسم ئڵاجەیوە وه تویەنیم بۆشیم رۆمان سەد ساڵ تەنیایی ئیٚ شێوازه وه دنیا ناسان. دوێم جار تەقەلام یه بۆیه که چیرۆکەیلیٚ

هەڵوێژنم کە کارساتەیلێ وە کومەڵگاێ خوەمان نزیک بوود. لە دوایاێ وەرگێڕان چشتێگ کە ئڕام دیاری بۆ یە بۆ کە لە تایبەتمەندییەیل شێواز رئاڵیسم ئڵاجەیو جیگەێ لە ناو مەتەڵەیل کومەڵگامان دیاریە.

تەقلام لە وەرگێڕان ئێ چیرۆکەیلە یە بۆیە کە دەروەچێگ وە رۆ ئەدەبیات نوو و پێشکەفتێ ئسپانیولی واز بکەم.

وە هیواێ ئەو رووژە کە بتویەنیم وە بەێداخ زوانمان خوەمان وە دنیا بناسنیم.

مەریەم ئەمینی (سۆما)

گیەڵان ٢٧١٠ کوردی

له ئاخر سپاس و قەێرزانی خوەم له هاوڕێیەیل عەزیزێگ وەک:
موحسن ئەمینی، کەیوومەرس بەڵەدە، سجاد جەهانفەرد
وه تایبەت مادی خانەبەیگی
که ئەگەر یارمەتی ئێ بەرێزەیله نەڤاتاد ئێ بەرهەمه وه چاپ
نەڕەسی.

خوان رۆڵفوو – مکزیک (١٩٨٦- ١٩١٨)

یەکێگ لە گرنگترین نـوسەرەیل لە وڵاتەیل ئسپانیولی زوان، لە ناوچەیَ خالیسکوو، مکزیک لە دالگ پێیا بویە. هورمان منالًی پڕ بو لە خەم و پەژارە. لە ساڵ ١٩٢٤ باوگیَ کوشیا و دویایَ دو سیَ ساڵ دالگیَ مرد. ژیان رۆڵفوو هاوچەرخ بو وەل شەڕەیل مەسیحی و کاتوولیکەیل کە هەڕەشە لە لائیکەیل کردیان (١٩٢٨/ ١٩٢٦) کە دیارییان لە ناو چیرۆکەگانیَ مەنێیەسە جییەو. رولًفوو لە کوتایی ژیان خوەیَ دو پرتووک هیشتە جییەو، یەیَ کورتە چیرۆک وە ناو: «بێیاوان لە ناو ئاگر» و رۆمان فرە ناودار: «پدرووپاراموو» کە وەڕاس یەکێگ لە گرانترین رۆمانەیل جەهانە. کورتە چیرۆک: (دەنگ پاس مردارەگان نیەژنەویَ؟) دیاریترین چیرۆک رولًفووە.

دەنگ پاس مردارەگان نیەشنەوی؟

- تۆ کە هایدە ئەو بانەو، ئیگناسیوو!! بزان دەنگ چشتێ نیەژنەوی؟ یا رووژناییێگ نیەوٚنید؟

: هیچ دیار نییە.

- بایەس دی نزیکەو کردوٚمن.

: ئا، ولاٚم دەنگ هیچ نیەتێ.

- خاس بنوورڕ.

: پەڕدار پەڕ نیەیْد.

- تۆ وڕگیژید!

ساڕووكى دريژ و ڕەشێيان لە بان تا خوار ڕقيەێيدەو لەواێ لەريان ئاو لە ناو جوو. ساڕووكى ريچەرميش هەيتاهەيت لەتر دەێد، مانگ لەواێ ئاخڵەێ ئاگر لە ئەولاێ زەيو، ها وە ديارێيانەو.

- ئيگناسيوو!! دى بايەس رەسۆمنە ئاوايەگە؛ تۆ كە هايدە ئەو بانەو گووش لارەو بكە بزان دەنگ پاس مردارەگان تيەێدە گووشدا؟ ها هۆرد وەتنە پيمان ئاوايەگە ها ئەولاترەک لە پشت ئەو كۆيە؟ زانى لە كەێيەو كۆيەگە هيشتيمنەسە جييەو؟ ها هۆرد ئيگناسيوو؟

: ئا، وڵام سياتى هيچ نيەۆنم.

- وڵەكەت بۆم.

: بارەمەو خوار.

ريچەرمێ كەمێگ سسەو كرد و زرانى چەمان، يەێ هەڵتەک دا وە كوڕەێ كە لە قڵاوشانێ بۆ. هەرسەێ زرانيەيلێ بان زەيو گرتۆد وڵام خوەشێ نات بنيشێدەو زەيو. باجى هناێ داجمياۆن، دو سێ پيا وە زوور ناۆنەێ قڵاوشانێ. دى زانس ئەگەر دانەێدەێ ، ئێكەش نيەتۆيەنێد لە زەيو هەڵگرێدەێ.

: باوگە چۆنيد؟

- خاس نييم.

ریچەرمێ وه نزرەکەت قسه کرد. چمان خەوێیەو بردۆد، یا چمان لەرزێ گرت. خوەێ زانس که رکیان زرانیەیلێ کوڕە ئاگەدارەو کەێد و ئەویش له قلاوشانێ لەرێدەو ئێ لەرێیانه لەواێ سخوڵمەس تا کوڕە وریا بوود.

دەسەیل کوڕ که قەڵپەنجه داۆنه دەور مل پیاو سفت جەڕانـۆنەێ مینسه زەنگوڵەێگ له ملێ. ریچەرمێ، دگانەیل رچگانێیەسه یەکەو. دەم نیەچەکنێد. رخێ چوود نەواێ زوان خوەێ بقرتنێ.

: باوگه فره شەکەتید؟

– نەفره.

له بنەێ سووا هەر گوڕان وەته کوڕەێ هووشد بوود بزان چشتێ دۆنی، ولام ئێرنگه دی ملاقێ وشک بۆد و قسه نەکرد. له وەراێوەرێیان هەر مانگ بۆ که پرشەێ دا له ناو چەوێیان و ساڕووکیەگەێیان سیرترەو کرد.

– چەوم جادەگه نیەڵوڕێد.

کەس نەیو جواوێ بێیەێد. لەش کوڕ لەو بانەو له پرشەێ مانگەشەو دەرەوشیا. دەور دەمێ لەواێ دەم مردێ ئاخڵەێ کەو داۆد و یەیو لەێ خوارەو:

– ئیگناسیوو! دەنگم ئەژنەوی؟ وەتم هیچ نیەیونم. یە وەت و رێیەگە وە کوولْ کیشاو هەیتاهەیت لەتر برد.

– دی جادەێگ لەێرە نییە وەتنە پیمان پشت کەورەگە بوودە ئاوای، ئمجا ها کوو! دەم کەسیش لیمانەو دیار نییە، هەر بۆش بزانم نزیکەو کردیمنە؟ ئیگناسیوو ئڕا نیەیوشی چە دۆنی لەو بانەو؟

: باوگە بارەمەو خوار.

– رووڵە هاڵد گەنە؟

: ئا

– بەمەد ئڕا ئێ ئاوایە. ئۆشن دکتر خاسێ ها لەێ ئاوایە. بەمەد بۆنێدەد لە شەوەکیەو وە کوولْ کیشامەسەد چۆن هیلمەدە جی؟

جارتر لەتر بردەێ و خوەێ خڕپییەو.

– رەسنمەدە ئێ ئاوایە.

: بارەمەو خوار توام تەزێ دەر بکەم.

دەنگ کوڕ بێنزەو بۆد و دەمێ قسە نەگرت.

– هەر لەو بانە ئڕا خوەد بخەف.

مانگ دی پسا وەرەو بەرزی ئاسوو چێ، مانگ کەو ئاسمان کاڵ، دەمچەو ریچەرمگیش لە وەر ئێ پرشەێ مانگە بۆدە نەتڵ

ئاو. چەوەیلێ لەناو قەڵپەنجەێ کوڕەێ لەوایێ زەنگێیانە درەوشیا.

– ئێ هەمگە زامەت و زۆخ دڵمە وە بوونەی تۆ نییە، ئڕا خاتر داڵگدە. خودابیامرز! هۆرمان ئەوە کە هاز دەێدە پیم نە تۆ. باوجی کە تۆ لە خوسەو زامەت نەباشەد هیچ بەشم نێیاید.

هەگ خەریک قسەس گوڕان ئەرەقێ داچووڕیەێد ئمجا نزمە وایێ دکوتشەوار ئەرەقێ سڕێدەو.

– زانم تا بڕەسیمە ئاوای پشتم شکیاس؛ وڵام رەسنمەد تا ئێ زامەیلدە داژگاری بکەن. م کە دڵنیام هەنای ساقەو بۆد هەم دەس کەیدە شەڕانشوی و رێوڕەنگەگان جاراند. دی وە م چە؛ تۆ دی ئڕا م وە کوڕ نیەیود. تف لەێ خۆن منە کە لە ناو رەگەیل تۆ پرتییەێد. تف لەێ چارەێ رەش منە کە تۆ کەفتیدەو شوونم. مل بەرزەو کە بزان چشتێ دۆنی؟ یا دەنگێ ئەژنەوی؟

: نە هیچ نیەیونم. تیەنێمە.

– تاوشت بار دی نزیکەو کردیمنە، لەێ شەوار نـۆتەکە هیچ دیار نییە و تەنانەت دەنگ پاس مردارێگیش نیەژنەوم.

– خاس گووش بتەکن.

: باوگە ئاو توام. فرە تیەنێمە و خەویش گیژم کردێیە.

– لەێره ئاو نییه له کوچگ نەباشەت. تاقەت بار! نیەتـویەنم بنەمەدەو زەیو، دی کی دەێدەده کوولما؟ ها هورم هەنای پێیا بۆد؛ هەر لەوایَ ئێرنگه له ورسی ملد کەفتـوده یەیَ لاوه و دەمەدالاند بو. خودابیامرز تواس چڵ چوودار و پرِدرەقەت بایده ئەمەڵ. وەت:«تا هووشێیه پیمەو بوود». نەزانس ئەگەر تا ئێرنگه زنیَ بۆیاتاد هەر خوسەیَ تۆ کوشتەیَ. ئاخرێگیش له بان ئەو کورِەگه وه سەر زاوه چیَ.

ریچەرمیَ له ناکاوا هەست کرد، زرانییەیل کورِ له دۆ شانیَ شلەو بۆن و دەسکردنه هەڵتەک وەڵتەک و دەنگ وەرەنیسکدانیَ هاته گووشێیا و دو سیَ تکه ئرمێس کەفته پووق ملیَ.

– ئیگناسیو گیرید؟!! کەفتیدەو هور داڵگد؟ ولام هیچ ئراییَ نەکردی، هەر خوسه و زوخ دایده خوەردیَ، رەفیقەیلدیش له خوەد تووڕانی، چ پەژاره و خوتوورەیَ ئراما‌ن کردیدەو ریَ؛ ئیگناسیو!

کەم کەم ترۆسکه ترۆسک چراخەگان ئاوای کەفتەو دەر. دی قورسی کورِ له هوریَ نەمەن. هەنای رەسینه یەکم ماڵ، پاڵ دا دیوارەگەو، ترنج دا، دەسەیل کورِ که له دەور ملیَ وشک هلاتـود وه زوور له یەک چەکان و لەش بیَگیان کورِەیَ، چمان مشتیَ

سقان بۆ کە هەڵوەسیاوود، نادەێ زەیو. لە سەرایێسەر ئاوای دەنگ مردارەگان هاتە گووشێیا.

– ئیگناسیو؟ تۆ هەر دەنگ مردارەگانیش نەژنەفتی؟ هەر لەێ باوەتیشەو دەسمێیەتم نێیاید.

ماريو بندتی

نـۆسەر هاوچەرخ ئوروگویی کە لە ساڵ ١٩٢٠ هاتە دنیا. وە بوونەێ چیرۆک و رۆمان و گاجاریش وە شێعر ناسیاێیە. زوورم ناوێ وە بوونەێ چیرۆکەیلێگە کە جوور نامە نۆسیاس. کە لەناو نامەگانێ نە وەردەنگ دیارییە و نە نامەنۆس کە ئڵاجەیو بۆن نامەگان نیشان دەێد. لەێرە "نامەێ دڵداری" هەڵۆژانمە.

نامەێ دڵداری

تا ئمڕوو کە پوستچی هاتە دەرماڵ، نامەگەد وە دەسم نەڕەسۊد. وە گومانم تا چوارشەمە لە ناو نامەگان مەنۊدەێ، نامەڕەسنەگە وەت: ئاخر پێرەشەو کە نۊسایدەسەێ و کلێ کردیدە؛ لە هۊرد چێیە خاس ناونیشانم لە بانێ بنۊسید. وە سەر یەوە کە دۊیەکە کلێ کردیدە تا ئێرنگە وە دەسم نەڕەسیە. پیاگە یەکمجار هەر مینەی ناو خانم — ئامادورا کرد، نە ناو من. وڵام ئێرنگە دی نامەگەد ها ناو دەسم... یەێ جار لە هەفتە... هەر تۊیەنم یەێ کەشە لە ناو هەفتە بۊنمەد. هەم خاسە قەێ نیەکەێد. وە خاتر کار و بارد زانم تۆ لەێوا خوەشد تیەێد، هەر یەێ رووژ لە هەفتە... وڵام تن خودا بۊشە پێم کام رووژە تا ئێ یەێ رووژ پڕ لە هەستمە لە ناو ئەو هەفت رووژ بێمدوومە

هەڵوژنم. ئەگەر نەوشی کام رووژە، نیەزانی چو سەر لە لیم شێوێد تا گلەگلە رووژەگان بووەمەو سەر و چەوەڕێد بمینم.

چەوەڕێ رووژ ترەک و خوەرهەڵاتن ترەک، تا شەوەکی کلگ بێیەمە چەوا و شەوار لە کیس چێیم، وە همێ ئەو رووژە بشمارم. بوشە پیم کام رووژە تا لە یە فرەتر خوەم نەژەنگنم.

ئێ بێتاوشتیە وە بەشم مەکە و بوش تا کام رووژ چەوەڕێ هیلیدەم؟ رووژ جمە خاسە؟ تا نهار وەل یەکا بخوەیم؛ ئەگەر نیەود، شەمە چە؟ خوەد بوش کام رووژ؟ ئەگەر ئمڕووە، ئەگەر سووە خەوەرم بکە تا جارتر نەکەیدەمە تـوش ئێ شەوار چووڵـە تا وێنەێ بایەقوش چەوەڕێد بمینم. هەنای تیەید، خوەد زانی چو دەس و دڵم لەرزێد و ڕپەێ دڵم لە پڕێ بەێدەم و دی نیەتویەنم خانم بووم و وە نەرم وەلدا قسە بکەم، لیم نەگری، خوەد زانی هەنای دەنگد چوودە گووشما، گیانم شیەو بوود و ئاگام وە خوەم نیەمینێد ئەونە بێپەلامار بووم، لە وێنەێ یەێ منال کوورپە کە دەنگ دالگێ ئەژنەوێد... تو کیید و لە کوو هاتیدە کە بودەسە بەش خوەشی و نەخوەشی م کە سەروتاێ ژیان م داگرتیدە؟ لە چەو من؛ تو کەمێ ئەولاتر لە یەێ پیاگید، پەرێید کە لەێوا کردیدەسەمە توش خوەدو؟ تو هەڤاڵ منید یا برامید یا تەنیا دڵخوەشی؟ تو رەنگینترین پیتەیل ناوێگید کە

تویەنی یەێ رووژ دڵنیام بکەید یا پەژارە و زۆخ بکەیدە بەشم. گشتێ ها دەس خوەد و م گلیەی نیەکەم.

ئێسە دی سەرم ژان کەێد و هەست کەم تەوم گرێ!! زانم یەێ رووژ تیەید. ئێکەش نیەزانم کام رووژ. ئێ گەپەیلە کە ئرِاد وەتم، ئەگەر لە ناو دڵم بیشتامان، دەق کردم. لیم نەگری!!!

پدرو ئمیلیو کۆڵ

نۆسەر هاوچەرخ ونزوئلایی، زوورم چیرۆکەگانێ ئڕا مناڵەیل نـۆسێد. هەر ئەو جووره که له «دگان شکیاڵه» دۆنیم فره هەز ئەو گاڵته و هەنەک دێرێد و شوون پایێ خەنێ و تـۆلەکی فره له ناو چیرۆکەگانێ دیاره.

دگان شکیاڵە

بەێنێ کە دوانزە ساڵان بـۆ، لە مرافە کردن وەگەرد قەێرێگ شملا لە خوەێ بەتر، وە کوچگ دریا لە ناو دەمێ و پڕاێپڕ دەمێ خۆنەو بـۆ؛ لەو دەم چەو پرتپێسێیا چڵم ولیەر فرەێگ داچووڕیا و سەر دگان نووانیەێ پەڕی و هەر ئەو دگانێیە چۆ دەن کـۆیە تێژەو بـۆ. لە ئەو رووژە دی کوڕ بۆچگ بنیاێ ژیان تازەێتر نارەو!!! ئەو هەر لە خوەێ تک زوان گرت و بڕ بۆ، ئێ کردیشە کە وە سەرێ هات، دی لەێ رووژگارە کسپ و کارێگتر نێیاشت بێجگە یەکە وە تک زوان بەێدە دگان شکیاڵەگەیا؛ لەش نەپووڕ، وڕ، نووڕسن راڕ...

لە شوون ئەو شەڕانشووی و مرافە کردنە، وە یەێهەو بۆیە مناڵ کز و بێدەنگێ! باوگ و داڵگ کوڕ کە دی لەبەس ماڵ

هاوساگان وەل منالْ سەر دەس شکیایا هاتونە سەرێیان؛ لە دەس کورِ بۆچگ دی لە گیان خوەێیان ئاس بـون؛ خوەێیانیش لەبە کورِەگەیان کوشتون و چەفت و راسێ خسون لە یەک، دی ئاس و شەکەت بـون. ئێسەیشە هەگ چەوێیان کەفتە کورِەگەیان کە لەێ پووس چنیاسە ئەو پووسا و بێدەنگەو بۆیە... سەرێیان سرِ مەن و باوەرِێیان نات. کورِیش چۆ جاران دی هەزێ لە قسە کردن نەیو و ئەگەریش دەنگە لێ نەکردایدن دو سێ سات یەێ پشت[١] لە یەێ شوون وە کزوکوور نیشتیاد؛ هەرکەس نەزانسیاد وەت بزانی پساێ وە چە فکر کەێد و لە چە هۆردەو بۆیە. تمەز مەکە زوان دەێدە دگان شکیالْەیا و وە هیچ تر فکر نیەکەێد!

دالْگێ وەر کردەو شۆیەگەێ و وەت:

- نیەزانم کورِەم چەیە!!! بایەس بوەیمنەێ ئرِا دوکتور!

هەنایێ کە دوکتور هاتە بان سەرێ و خاس ئیلا و ئەولا و ماینەێ کرد... لە رپەێ دلْێ تا لە رەنگ سەر گووناێ چۆن دەنک ئنار بۆ، ئێشتەهاێ خاس و... هاتەو بان یە کە: ئسمناێ نەخوەشی لە گیانێ نییە.

١- Yey pişt: گورِاێ گورِ، یەێ سەرە.

لە شوون یە کە ماینەگەیٚ وە پەرتخ[۲] رەسی، کەم پیٚ چیٚ و فرە پیٚ چیٚ، دوکتورە وە دالٚگیٚ وەت:

– خانم باوەڕ کە کورەگەدان لە م ساق وسالٚمترە، ولاٚم بایەس لە بان یەیٚ چشتتر ئڕادان هۆردەو بووم.

دالٚگ نەیشت ئەو راو و وە چرچەولەرزەوە پەڕیە ناو قسەیٚ دوکتورا و وەت:

– ئاقایٚ دوکتور تەسەق بکە خودا بۆش کوڕەم چەیە؟!

– خانم وە خودا هیچیٚ نییە.

ئاقایٚ دوکتور دو قوتە کرد و کڕیٚ خسە ناو دەنگ خوەیا و وەت:

– ولاٚم راسیٚ بتوای وەرمان بۆیەسە چشت نەنوومەتێگ!!! ئیٚ منالٚ ئیوە بۆیەسە تـۆش یەیٚ فەرەزانییگ ... یە هووش خودا رەیشتەس! ئیٚ منالٚە یەیٚ بنیایەم نەنوومەت[۳] و زاناس!!!

باوگ و دالٚگ کوڕ، قسەگەیٚ دوکتور لە دەمیٚ گرتن و دنیا دانە پێیەو! لە خوەشی ئیٚ گەپە هەفت شەوانە رووژ ساز و دێولٚ ژەنین؛ باوگ و دالٚگ و خزم و خیش کوڕ، نەزانسن لە خوەشی چە بکەن! قردگیٚ پیٚ چیٚ لە تمام ئاوایەیل دۆر و نزیک گەپ

---

[۲] - Pertix: کۆتایی، دوایی، پایان.

[۳] - Nenûmet سەرسڕمان، تاجب، ئەڵاجەبو.

کەفتەو سەر کوڕ بۆچگ! تەقیایدە هەر کەسا لە گەورا تا بۆچگ، پسایێ گەپ ئێ نەنوومەتە دان و نام خودا لێ کردن.

هەر وە ئێ شێوە دەنگ و باس ئێ منالْ زانا چۆ تووپ تەقی!! کاشی وە جییگ رەسی مامووستایێ کوڕ کە ئەوسا لە مەدرەسە هەر دا مل سەر کوڕا کە تۆ یەێ منالْ وڕگێژ و بێپەلامار و لە کیس چیید، هەنای ئێ گەپە ئەژنەفت دا ئەو پشت مەردمەگەو و دەسە سینگ ئڕایێ وسا!! دو سێ چکە ئرمێس لە چەوێ هاتەو خوار و وەت:

– ئێمنالْە لە ئاسمان کەفتێیەسەو خوار! یە بزانی ئێمامزایەێگە ، سایەڵ خەێوێگ یا... لەێوا چشتێگ بایەس بوود! یە نیشانەێ خوداس! یە بەش دێرێد!!

... لەێ وڵاتە کەسێ نەیو نام خودا لێ نەکەێد و ئەزرەت لە دالْگ و باوگێ نەخوازێ؟! گلەگلە کردنەو دووڵ و خسنەێ وەل ئائێیەمەیل گەوراێگا لەوایێ" شکسپیر، ئدیسوون و..." کەسێ نەویرس هاومالْی وەل کوڕ بۆچگا بکەێد!

لە ناو قوڵتیسەێ ئێ قالْوبخوڕە، کوڕبۆچگ لە ناو ئەو تییەرکی و نقوڕەێیا کاروبارێتر نێیاشت بێجگە یەکە وە تک زوان بەێدنە دگان شکیالْەیا!

کورپبۆچگ، لە ناو یەیٚ برِ کتاوا گەورا بـۆ ولاٚم هیچ کات چەویٚ لێیان نەکەفت و تەنانەت یەیٚ پەرِەیشە لێیان نەخوەنی. داێییەم وە دەور دگان شکیاڵەوە خوەیٚ خەریک کرد. رووژ وە رووژ لەش نەپوورِیٚ قەیوترەو بۆ و دەنگوباسیٚ فرەتر قاڵ خسەو وڵات! کەس لە گەپ داین لە زانایی و نەنوومەتیٚ شەکەت نەیو!

ئەو دۆیەت ئازەوەیلە کە لە رەنگینی و خوەش‌دیمەنی بەش کەسێگ نێیاون، گیانێیان ئرِایٚ دەرچیٚ، تاگەر بتۆیەنن وە لار و لەنجەوە ئەیٚ جاێڵە لە ریٚ بووەن و دلٚیٚ وە دەس بارن. ولاٚم کورِ بێجگە دێیان شکیاڵەیٚ هیچ ئشق و ئەوینیٚ‌تر شک نەورد!

رووژگاریٚ وێیەرد[٤] و کورپیش یەیٚ چین بۆیە بەشدار ئقتساد، لە شوونیٚ یەیٚ کەشە بۆیە ماموستا و پرۆفۆسۆر لە گەوراترین و ناودارترین زانکووەیل...! لەبەس وا نانە پێیەو تا ئاخریٚ کردنەیٚ وە سەرکۆمار!!!!!!

یەیٚ رووژ لە ناو یەکیٚ لە گەوراترین کووبۆنەیل ،کە هەر وەک جاران خودا خەریکیٚ کردۆد و پسایٚ وە زوان دا وە دگان شکیاڵەیا، لە ناکاوا کوتپرِ کرد و لەیٚ دنیا برِییەیٚ! ئمجا کام دوکتور ویرس چاو مەرگیٚ بەێد وە ئەو یەیٚ ئووردیە کە چەوەرِێین، گەپ لە یەیٚ کووس کەفتن گەورا بەێد و بـۆشیٚ چ

٤- Wêyerd گوزەیشت، رِەیٚ بـۆ.

پەژارە و چ بەردێگ هاتێیەسە سەر فەرهەنگ و ئەدەبیات و زانست ئێ نیشتمانا!

پرس و چەمەرێگ ئڕاێ گرتن کە بنیاێیەم لە دریژایی ژیانێیا وە خوەێ نەیود، لە تکتک ئرمێس ئەو هەمگەێ دڵخوازەیل دڵڕیشە، باخ گوڵ لە سەر قەورێ سەوز کرد. لە سەر قەور پیاێ گەوراێ کە داڵگ یەکێ لێ هاوردۆد!!

خوولیو کورتاسار

له وڵات «برووسکڵ» ژیانێ دەس پێکرد. ناونێشان —کورتاسارَ له جهان دیارییه. له ساڵ ١٩٤٤ /١٩٤٥ بۆیه گریلا. شێوەێ نۆسان —کورتاسارَ فره سەخت و پێچەڵپێچه. شێوەێ سادەێگ نەێرێد و هەم له چیرۆک و هەمیش له رۆمان ناسیاگه. «ئمتەهان ئاخر» ناسراو ترین رومانێیه. تۆیەنم بۆشم کورتاسارَ وەێ رۆمانه فرەتر ناسنەێ. له ناو گەوراترین رۆمانەیل دنیا «ئمتەهان ئاخر»جێگەێ دیارییێگ دێرێد ک— کورتاسارَلەێ رۆمانه نموونەێ یەێ رۆمان پۆست مۆدڕن وه دنیا ناسانێیه.

پەیاپەیٚ پارک

یە چەن رووژە دەس کردێیەسە خوەنین ئیٚ رۆمانە. لە ناو رووژ هەر کەشەیٚ یەیٚ جار کتاوەگەیٚ نەێدە زەیو تا وە کارەیل رووژانەیٚ برەسێد. هەنای داجمیا کە بچوود ئڕا ناو ئاوای، لە ناو قەتاریش هەم چەو هەڵوردە رۆمانەگەیا. وێنەیٚ ئایەمەیل ناو کتاوەگە و فیتفەنێیان ئڕا یەیٚ تەتەبوو پێس، لە خوەنین سەردێیەو کرد.

وەیٚ ئێوارە لە دوٚیایٚ یەکە نامەیٚ ئڕا وەکیلەگەیٚ نوٚسا و قەێرێگ لە سەر کرایەیٚ زەیو وەل پاکارەگەیا چەقپەڵ کرد، هەم لە بێدەنگی دیواخانەگە کە ورائوەر پارکیٚ پڕ لە دار بەڕوٚ بوٚ، چیٚ ئەو سەر کتاوەگە و نیشتە سەر سەندەلی راهەتییێگ. قەێر فرەێگ دەس سایە بان مەخمەڵ سەوز سەندەلیەگەیا و دەس

کرده خوەنین؛ بێیەگ تەقەلاێ بکەێد گلەگلە ناو ئایەمەگان و شێوەیان هاتنە وەر چەوێیا و پەژارە و خەیاڵات داگرتنەێ. چمان لەزەت دا پێ، لەزەتێ پڕ لە وەرەلایی و سەرەهەرزی تا بچوودە ناخ کتاوەگە و دێڕ وە دێڕ؛ ژێر و بانێ بکەێدن و بنچەکێ درارێ. چێیە پشتا و تەک دا سەندەلییەگەوە تا تەز سەروملێ لە بان مەخمەڵەگەێ دەرچوود و سیکارەگەیش گوڕان لە ناو کلکێ رووشن بۆیاد و گوڕ گرت.

کەمێ لە ئەولاتر پەنجەرەگان، وا پساێ دار بەڕۆیەگان شەکنێد و یەیو وشە وە وشە چیرۆکەگە پەێجوور کەێد و چێیەسە ناو ناخ ئێ گەپەو تا بزانێ ئایەمەیل ناو کتاوەگە تا کوو بەنەێ و بۆیەسە تەنیا رێوار گووشەتەقەێ تا گەها دیدار دۆیاینێگ لە ناو کووڵاێگ لە دڵ کۆیەسان بوود.

یەکمجار ژنێ وە سەر و پاێ پەتی، ئێکەش پیاگەێ دڵخوازێ کە لە شوون زامێ لە دەمچەوێ خۆن تکێد، تیەنەو ناو. ژنە تیەێد وەرەو پێ تا شوون زامەگەێ ماچ بکەێد. وڵام پیاگە نیەیلێد. چمان نیەتواێ ئێ تامازروو شاوەتیانە کە هەمیشە هەر وە دزییەو خەریکێ بۆنە، لە ناوەێن ئێ دارسان وشکە جارێگتر نیشانێ بێیەن. ژن واز ناورد. هناسەبڕەکی قسەگانێیان هەر هەیتاهەیت لە بان پەڕەێ کتاوەگە هاتوچوو کرد. تا سەرەنجام

ژن دەس خوەیَ خس و وە لارولەنجە نەرم پیاگەو کرد و قامەتیَ چەمان.

پیاگەیش چمانیَ خودا خەریکیَ کردۆد. چەقوەگەیَ دەسیَ کە لە خوەێیا ئرِا کوشتن هاوردۆدەیَ لە دەسیَ سرِ برد و لەش پێس هەر دوانێیان شلەو بۆ. هەرسەیَ هیچ کامێیان گەنەکاریەگانێیان لە هۆریانەو نەچۆد؛ کارێیان جووری چێیەو سەر کە چمان هەر لە ئەوەڵا ئرِا یە نۆشتۆنەو یەک. هەگ لە دەر کووڵاگە لە یەک جیاوە بۆن هڵایە دەم سوو بۆ. ژن وە هەڵەپەڵە وە کوڵبرِێگا کە وەرەو باشوور چوود، کەفتە رێیا و پیاگەیش گرِیَ نوورِسە قژ پەشێو ژن و ریَ خوەیَ گرتەوەر و لە ناوەێن گژ و گیا و تەم و مژ شەوەکی ریَ ماڵ کردە دی. ئەو دەمە تەنانەت گەماڵەگانیش خەفتۆن و سووسە لێیانەو نات. پاکارەگەیشیَ لەیَ وەختە لە ماڵ خوەیَ بۆ، لە پلەگان چێیەو بان و لەناکاوا دەنگ ژنیَ ئەژنەفت، هەڵپرِۆچگییا و بیَهەوڵڵا پا نا ناو ماڵەگە. یەکم جی مێوانداری و ئێکەش رارِەو و راپلەیَ فەرش کریایَ و دو دیم کە کەس لە تێیان نەیو، دەر دیواخان دادەو. چەقووەگەیش هێمان لە ناو دەسیَ بۆ. چەویَ هەڵاوردە ناو دیواخانەگەیا، رووژنای پەنجەرەگان و سەندەلییێگ لە مەخمەڵ سەوز و پیاگیَ کە خەریک رۆمان خوەنین بۆ.

خۆسفینا پلا

نوسەر هاوچەرخ پاراگوئە (١٩٠٩) شێوەیٚ نـوسانیٚ سادەس و سەختی فرەێگ نەێرێد. لە ناو چیرۆکەگانیٚ لە ژیان و خوەشییەیل و نەخوەشییەیلێگ کە ئایەمەیل لە ناو دنیایٚ خوەێیان دێرن قسە کەێد. لە ناو چیرۆکەگانیٚ ویر و باوەڕ وڵات خوەیٚ وە ڕەنگینیەو نیشان دەێد.

ماریا

خڕێ خواردە دەور خوەێیا و لە ناو ئێ کەلە کە نە خوەێ نە ئەو هیچ دەمێگ رەوەنێیان وە تێیا نەکەفتود، وەێ شەوەکیانە کە ئاسمان خوڵەکووی بۆ و تەم و هەوا نەخوەش، یەیش یەێ بار شەکەتی شکیاوەدە ملێیا، بێیەگ هەچانێ دانیشێ تا تەزێ دەرچوود، هەر لەو دەمە لە ناکاوا تەقیانە یەکا، لە ورایوەر یەک مقێیانەو برد چەو بڕینە ناو چەو یەک و چمانێ ژەنیدانە ئاو گەرم کانیێگا. نووڕسنە یەکتر و خەنێ نیشتەو بان لێوێیان، بێیەگ لەێ خەنێیە هۆردەو بوون کە دیاریی نۆستالۆژی دۆر و دریژێیانە. ئێسە دی تیەنە خوەێیانا کە ئێ هەمگە زەمانە هەر دووانێیان لە یەێ شار و لە یەێ جی ژیانە.

- ماریا؟!

: خواکین؟!

گڕێ نووڕسنە یەک یا قەڕنێگ؛ باوەڕێیان نات جارتر چەوێیان بکەفێدە یەک و یەک بۆنن. دۆیاێ چەنێگ، چۆن لە دۆری یەک بردنەسەو سەر.

سەر شێویاێ، دڵنگەیل کاڵەو بۆ، نە خەو خاس و نە خواردن خاسێگ.

-شەوار تا وە سوو وە ناهمێ و وە بێ تۆ ماریا! لووچەگان دەمچەود فرەترەو بۆنە، چمان ئەو نەرمی دەسەیلدە نەمەنێیەسان ماریا!

: خواکین! خوەدیش قامەتد چەمیاس و پیرترەو بۆدە.

ئمجا هەر دوانێیان زگورد و ئازەو مەنۆدان. دەژ و دەس نەخواردێ چمان هەر یەێ گڕ لە یەک دۆرەو بۆنە. ئێرنگە دی دەس کەنە پرسیار کردن، ئڕا یەکە تامازرووێیان لە یەک بشکێد و رووژەیل لە کیس چێ دۆرێیان بسێننەو تا جارێگتر هاز بەنە قولەیلێیان و گشتێ کەل و کووڵانەگان وەل یەکا بەنە دەم پاوە.

- ماریا! شۆ کردیدە؟

: نە! خوەد چە؟

- منیش نە! هەر مەنمە لەێوا

چمان هەر لە خوەشی هیچ نیەۆشن. چەو برنە ناو چەو یەک.

: خواکین کار کەی؟ سەر کارد ها لە کوو؟

– ئا! پاسەوان ئەمارێگم؛ لە سات دایْ شەو تا شەش شەوەکی کشیک دەم، خوەد چە؟

: منیش لە دو سێ ماڵ کار کەم، سەرپەرەسی مناڵەگانێیان ها ملم.

جارتر بێدەنگەو بوون و نوورِنە یەکەو خەنن، کی وەت هەم یەک دۆننەو.

– ماریا! پسایْ وەرەو کوورە چیاید؟

: چیام وەرەو بازارِ ولاّم رێیەگە نەکیشادەم، هەڵپلیامەو بچم ئرِا ماڵ کە تۆ دیم، چمان خودا تواس.

– ئا، قسمەت

: خواکین پرِ دڵم قسەس کە ئرِاد بۆشم، تۆ لە کوورەو هاتی؟

– منیش پسا چیام وەرەو ماڵ کەمێگ هەلاژیەم، ئێرنگە دی توام هەر گەپ وەلدا بێیەم، ماریا قسە ئرِام بکە.

ماریا خەنێد و ئـۆشێ: ئێسە نە وەختێگتر، بایەس سەرێ بەمەو ماڵ کار دێرم. دی دەم نیەچەکنن و کەفنەو هۆر شەکەتی و یەێ پشت کار کردنێیان، ولاّم ئێسە چەوەیل خواکینە کە ها لە وەرایۆەرێ و لەوایْ چراخ درەوشیەن، دەنگێ چمان لە دۆرەو تێ. خواکین تاوشت نیەتیەرێد:

- سه هەم یەک دۆنیم!

: له کوو؟

- هەر جییێگ تۆ بۆشید.

: لەو مەیدانه، چەن ماڵ ئەولاتر. م ئێواران مناڵەیل بەمەو دەیشت تا بخەڵەتنمان، لەوره دۆنمەد.

- خاسه، چەوەڕێیم بوو.

ئێ قسەێ ئاخره هەر دوانێیان له پڕێ برد. ماریا وه بێ مەیلی هەڵسا و جانتاگەێ خسه شانا و چێ.

خواکین که له جییەگه مقێیەو بردۆد چەوێ وه پێ بۆ تا ماریا لەواێ جاران وەر بکەیدەو پێ و دەس ئڕاێ بتەکنێ و هەر لەوایشه کرد و دی نەزانس یه دۆاجارێگه که خەنێ خواکین دۆنێد!. خواکین کەفته رێیا. هاڵ ئەڵاجەیوێگ داشت، قورسی گیان خوەێ هەست نەکرد، نمۆرگەێ تەمەگه، چەوەیلێ هەڵقرچان. چەوەیل شەکەت و بێخەوێ نیشانەێ کلگ وه چەوا دان شەوارێیه که چۆ باێیەقوش تا دەم سوو زرکەێ چەوێ تیەێد.

- بایەس خوەر بان داۆد؟ نه، ئێ یەێ کوومه ئەور رەشه که ئاسمان داگرتێیه نیەیلێد خوەر ئاشکراوه بوود.

ولّام دلّنیاس کە خوەر هەلّاتێیە و ئڕایشێ گران نییە ئێ ئەورەیل رۆشنە رووژنای خوەر کە سارێژێگە ئڕا رووح یەیو؛ شاردنەسەو. دی کەفتۆدە رێیا، یەکم وە ئارفێگەو رێ کرد و ئێکەش پا تنەو کرد. لە ناو خیاوان دەنگ قرمقالّ و بووق ماشینەیل هاتە گووشێیا. ولّام یەی لە ناو پەژارەێ خوەێ بۆ، خەریک ویر کردن وە ماریا کە چمان پیرترەو بۆد یا دیاری ئێ سالّەیل لە کیس چێیە کە لە بان دەمچەوێ مەنۆد چۆن تۆیەنێ لە هۆر بووەێدەێ؟!

هێمان تۆیەنێد دلّ وەێ ئمێدە بووەسێد کە وە دلّداری و هەنینیەو گەرد ماریایا بژیەێ. ژیان ... ژین... ماریا ... هەر لە دۆرەوە...

خەریک هۆر کردن وە وشەیلێ بۆ کە تواسن ژیانێ رزگار بکەن تا بووەنەێ ئڕا هناز دلّداری، وشەیلێ کە بوونە سۆماێ چەوەیلێ ... ولّام هیچ کاتێ!!!... چ ناو شرینێ!... ماریا!

ناو ماریا لە ناو فکر و زوانێ ژەنیا، ئمجا هەست پڕ لە خەم، پڕ لە مردن، پڕ لە ژان، لە پۆچەلّێ هاتەو سەرێ و دیمەن ماریا تا هەرائێهەر لە ناو چەوێ و لە بان لێوێ مردەو .

گابریل گارسیا مارکز

له ساڵ ١٩٢٨ له ئارکاتاکا، ئاوایی بۆچگێ له وڵات کولۆمبیا چەو وە ژیان رووشن کرد. مارکز له نۆسان کورتەچیرۆک ناوێ له دنیا دیارییه بەڵام وە بوونەێ گەوراترین و گرانترین رۆمان «سەد ساڵ تەنیایی» شێوەێ رئاڵیسم ئڵاجەیو ناسیایه و ناوێ له ناو دیرۆک ئەدەبی ئسپانیووڵی جییەو گرتێیه.

ئێوارەیٚ ئڵاجەیو باڵتازار

کار درج دی وە ئەنجام رەسۆد، باڵتازار وە دەرەقەت جارانێیەو ، نەمیەو درجەگەو هێزیٚ دا. دۆیایٚ نەهار، نیشتە سەر شوونیٚ و گەپ لەیٚ درجە دا و پێناسە کرد کە لە ناو ئیٚ جەهانە لە وێنەیٚ نییە. بڕ فرەێگ لە دەر و هاوسایل وە قرموقاڵ و قاڵ و بخوڕ هاتن کە درجەگە بۆنن، جووریٚ کە باڵتازار دەسەڵاتتر نێیاشت، بێجگە یەکە درج بارێدەو خوار و دەر دکان نەجاڕی داخەێد.

ئۆرسۆلایٚ ژنیٚ وەتە پیٚ: سەر و ریشت نیەتاشی؟ بۆدەسە ئەڤداڵ. باڵتازار لە جواویٚ وەت: گەنە دۆیایٚ نان ریش بتاشی. هڵایە دو هەفتە بۆ ریش نەتاشۆد. مۆ سەر کوڵ و کەزاڵیٚ هەر لەوایٚ یاڵ و سەر قاتریٚ وە پیٚ هاتـۆد. قسە کردنیشیٚ لەوایٚ

یەیٚ منالٚ بۆ کە ترسیاس. ڕێبەنان ئمسالٚ بوودە سی سالٚیٚ. یە چوار سالٚە وەل ئورسۆلایا ژیەیٚد، بیٚ یەکە خوازۆدەیٚ یا منالٚێگ خسۆدەو. ئڕا یەکە گووشەتەقە بوود، مدووەیل فرەیٚگ داشت ولاٚم ئڕا ڕخ چێن نە. وە سەر یەوە کە ئیٚ درجە ئڕا مەردم ڕەنگین و نەنوومەت بۆ وەلیٚ ئڕا خوەیٚ نەیو. هەر لە منالٚیا ئیٚ درج سازینە فێر بۆد کە گاجاریش بوودە کار فرە پڕزامەتیٚ ئڕایٚ.

- قردیٚ شەکەتیەو بخوە [ژنەیٚ وەتە پیٚ] وەیٚ ریشەو نیەتویەنی بچیدە جییٚگا.

هەنای هەلاٚژیاون، دو سیٚ کەشە لە نا جییەگە هێز گرت تا درجەگە نیشان مالٚ هاوساگان بەیٚد. ژنیش دی تەقەلایٚ نەکرد و کز و کوورەو بۆ، باوجی کە پیاگە دی جوور ئەوسا هووشیٚ وە کار نەجاڕییەو نەیو و نزیک وە دو هەفتە گشتیٚ وەخت و کار و زنەییٚ ناوٚدە بان ئیٚ درجە و دەس لە زنەی شوورتۆد و شەوانەیش خەو لە بالٚ چەویٚ نەکەفت. لە ناو جییەگە هەر پل خوارد و ئیلاو ئەولا کرد و وە ژێر دەمەو خوتانیاد؛ دی ریش تاشینیش ئەو هۆریٚ نەکەفت. ولاٚم وەل تمام بۆن درجا هیچ لەیٚ زۆخ و داخە نەمەن.

نیمەڕوو ئەودۆا هەگ باڵتازار سەرخەوێ شکان، ژنەێ کراس و شووالەگەێ ئۆتوو کردۆد و خسۆدانە مل سەندەلی لاێ تەخت خاوەگەیا و درجیش بردۆد و ناۆدەێ بان میز نەهارخوەریەگە و وە بێدەنگ پسا نووڕسە پێ.

-: ئمجا چەنێ دەنە پید؟

- نیەزانم، ئۆشم سی تمەن، ئەوان هەر بیسیش بەن هەم خاسە.

- بۆش پەنجا تمەن، یە پانزە رووژە؛ شەو و رووژ نەیرید، تازە فرەیش گەوراس، من تا ئێرنگە درجێگ وەێ گەورایە نەیمە.

باڵتازار دەس کردە ریش تاشین.

- وە نەزەرت پەنجا دەنە پێم؟

- پەنجیا تمەن ئڕا ئەوان هیچ نییە، ئێ درجە ئڕا ئەوان فرەتر لەیە تیەرزێ. بایەس بۆشی شەس تمەن.

ماڵەگە لە وەر تیەریکی دیار نەیو، ئێسە هەفتەێ یەکم خاکەلێوەس و زیڕزیڕەکەگانیش نیەتۆیەنن تاوشت گەرمایێ دەیشت بارن.

باڵتازار هەگ دڵنگ کردە وەر، دەر ماڵەگە دادەو تا قردگێ هەوا تازەوە بوود. لەێ هەنە قەێرێگ مناڵە هۆردە هاتنەو ناو تا درجەگە بۆنن. چاو ئێ درجە پەخش بۆ لە وڵات و پزشک

کارکوشته و ژنەیشێ لە هەێن نان خواردن پسا هەر گەپ ئێ درجە دان. ژن پزشک فرە هەزەو مەلەوەر بۆ و ئەگەر بنووڕیدە ناوهەسارەگەیانەو چەود کەفێدە درجەیل جووراێجوورێ کە هەر کامێیان مەلەوەرێ ها تێ. یەکێ قەناری، یەکێ کەوک، یەکێگیش دو سێ گلە فنج کە لە ناو یەێ هەمگە گوڵ و گیایێ ناو هەسارەگە ئێماتێیان کەێد. ئەو ئێوارانە کە پزشک چۆدە سەرکیشێ پیایێ نەخوەشێگ، هەگ لە ماڵ بێمار هاتەو کەفتەو هۆر ژنەێ خوەێ و وەت بیلا بچم سەرێ بێیەمەو ماڵ باڵتازار تا بزانم ئێ درجە کە هەر گەپێ دەن، چۆنە.

مەردم فرەێگ رشیاوودە ماڵ باڵتازار. هەر لەوایێ یەێ بارگە، گومەز ئاسنین درج لە دورەو دیار بۆ کە نریاودە بان مێز گەوراێگ و مەردم وە چوار دەورێیەو دانیشتون و پسا نووڕسنە ئێ چشت نەنوومەتەو کە تا ئێرنگە وە چەو خوەیان نەیون. لە ناو درج ئڕا خەفتن و خواردن مەلەورەیل، سێ قات درس کریاود و لە سوکێگیش جییێگ ئڕا چینگە کردن تا دوپایێ دان و ئاو لە ناوێ بازی بکەن. ئێ درجە چمان لە رق یەێ کارخانەێ گەورای یەخێ درس بۆد. پزشک وە سەر سەور نووڕسە درج و بێ یەکە لە دڵێ باێد کلک بەێدە قەیەو. لە وەر خوەێیەو فچان کە ئێ ئڵاجەیوە بانتر لە جفر و جادووە و فرە رەنگینتر لەوەسە کە

بتۆیەنسیاد لە ناو خەویش ئرا ژنەێ بسێنیاد. کەفتەو شوون باڵتازار و لە بن گووشێ وەت: تۆ موهەندس ئلاجەیوێگید کە تۆیەنسیدە درجێ وەێ نەنوومەتییە بسازید. باڵتازار تەریقیێ هات. سوورەو بۆ و وەت: سپاس.

– پسای راسێ ئۆشم.

پزشک وە قەوارات تەنک و تووالێیەو هەر لەوای دۆیەتڵەێ پڕ قڕ و فڕێ لە وەر دەم مەردمەگە لار و لەنجە کرد و خڕێ خواردە دەور درجا و وە ئەو دەسەیل نەرم و نازکێیە هێزێ دا و وەت: هەێفە مەلەوەر بخەیدە ناوێ، بایەس هەر وە تەنیا بکەیدەێ لق دارێگا تا خوەێ ئڕاد گوورانی بچڕێد!

فکرەو کرد و وەت: فرە خاسە! من یە بەم

ئورسۆلا وەت: فرووشیاس.

باڵتازار: یە هن ئاغەێ مونتیلە، وەتێیە لەیوا چشتێ ئڕاێ بسازم.

ئاغەێ پزشک فرە قینێ هات وڵام نواێ خوەێ گرت، چشت گەنێ نەۆشێ: خوەێ ئێ مۆدڵە داس؟

باڵتازار: نە، وەت: درج گەورایێگ بوود، تواێ جفتێ فنج لە تێ ئێوەت بکەێد.

پزشک: یە ئڕا فنج خاس نییە.

باڵتازار: چۆن خاس نییه – چێ وەرەو هناز درج و قەێرێ مناڵە هوردە لە شوونێ چێن — وە کل چەو ئەندازەێ گرتمە، کلک ئڕا سۆکەگە دڕا کرد و ئێکەش وە فیتگ دا لە گومەزەگەێ و میلەگان لەریانەو هەر لەواێ بڕگەێ مووسیقا.

– لە ئێ تەلەیلە لە هیچ جییێگ نیەۆنیدەو کە هەم لە ناوەو جووش خواردنە هەمیش لە دەیشتەو — یەکێ لە مناڵەگان قسەگەێ بڕی و وەت: ئڕا تـۆتی خاسە.

باڵتازار: ئڕا ئەویش بوود.

پزشک: سە مۆدڵ نێیاسە پید– سەرێ وە نەنوومەتا لەقان و وەت: ولاّم ئێ درجە ئڕا دو گلە فنج گەوراس، هەێفە.

دیار بۆ باڵتازار قینێ لەێ قسەیلە هات. پزشک خشتێ جی نەگرت. ئوسۆلا نووڕسەو پیاگەیەو و وەت: تۆیەنی یەک تر لێ بسازید؟ ئێکەش وەر کردەو ئاغەێ پزشک و وەت: ئیوە وە سەر خوەدان نیین!

پزشک: قەوڵ دامەسە ژنەم تا ئمڕوو ئێوارە!

باڵتازار: بەخشید، ولاّم نیەتۆیەنم چشتێ کە فرووشیاس بەمەێ ئیوە.

پزشک کۆژ خوەێ کرد و وە دەسسرێگ ئەرەق بن ملێ سڕی و وە دزییەو نووڕسە درج و دی چەو لێ نەڵاورد، چمان پسائێ نووڕسە کەیشتییێگ، خەریک بۆ لێ دۆرەو کەفت.

– چەنێ وەتنەسە پێد؟

باڵتازار هیچ نەوەت و نووڕسە ژنەێ.

ئورسۆلا: شەس تمەن!

پزشک نووڕسە درج و وە ئارفێگەو چێ ورەو دم دەر و وەت: یە فرە رەنگینە، تیەرزێد. خەنس و هەڵپەڕی چمان پسا خنجگە کرد ئڕا ئێ ئاوەختە کە لە ناو مێژگێ پسا لە هۆر چوود. وەت: ئاغەێ مۆنتییل فرە دەوڵەمەنە– یە وەت و چێ.

لەیوا کە ئۆشن ئاغەێ مۆنتییل دەوڵەمەن نەیو وڵام دەرەقەتێ ئڕا یەکە ئێ درجە هن ئەو بوود، لە گشتێ فرەتر بۆ. دو سێ ماڵ ئەولاترەک لە ماڵ باڵتازار ماڵ ئەو بۆ کە پڕ وە پڕ ماڵەگە ئەنجەڵ و چشتەیل شڕ بۆ کە وە پارەیش بناتایدە بانێیان، کەسێ پاپەیان نەیو. ژنێ داشت مینەێ سات خوەێ کرد. لە شەوەکی تا خوەرئاوا بێجگە یەکە پەنجەرەگان بووەسێ و لە ناو تیەریکی ماڵەگە هەڵاژیەێد کار و بار ترەک نێیاشت و وە یەێهەو لە ناکاوا لە دەنگ قرم و قاڵ داچڵەکیا و پەنجەرەگان چەکان بزانێ چەس، چەوێ کەفتە باڵتازار و درج دەسێ کە لە ناوەێن

قرم و قاڵ هۆرد و هراش وساس، کراس چەرمگێ ها وەرێ و دیارە هەر ئێسە دەس لە ریش تاشین کیشاس و لەوای ئایەمەیل ژار کە ئارێیان تێ چنە دەر ماڵ دەوڵەمەنەیل، تەریقیێ هات. ژن چەوێ کەفتە درج و وەت: یە چ چشتێ سازیدە؟ من تا ئێسە لەوا نەنوومەتێ وە خوەم نەیمە. خوڵک باڵتازار کرد و وە لقووزەو وەت: بارەێ بان توایم هاڵەگەمان بکەیمنە جی مامر و مەلۆچگ.

باڵتازار لە ناو ماڵێیان فرە قەرییبێ نات چۆن هەمیشە هامشوو ماڵێیان کرد و ئەوانیش چۆن یەیو خوەشکەێف و خوەش قسە بۆ خوەشێیان لێ هات چمان لە ناو دڵەو هەست گەنێ وە ماڵ دەوڵەمەنەیل داشت. ئڕا یەکە هەمیشە فکر وە پێیان کرد و هۆر وە ژنەیل دەم هار و ناشرینێیان کرد کە چۆن دەم چەو خوەیان خەنە وەر تێخ جەڕاهیی و کەلیمەدار دەمچەوێیان کەن. لە ناو ماڵێیان جمەو خوەێ نەخس، قولەیلێ وە زوور گیر داوِد و رخێ چێ نەێدە قەێ چشتێگەو. درجەگە ناوِدە بان میزەگە و وەت: یە ئڕا کوڕە بۆچگدان «پپە» سازیمە.

ژن وەت: ها مەدرەسە، دێر تێدەو ئاغەێ مۆنتییلیش پسایێ سناو کەێد. ئاغەێ مۆنتییل کە دەنگ ژنەێ شنەفتوِد لە ناو هەمام تاوشت ناورد. پشی شوور خوەێ کرد و هات بزانێ چە

بۆیە. پرتاڵێ داوەدە دەور خوەیەو. هەوڵەێ خسۆد مل شانەیل تۆکنێیا و وەت: چەێگە؟

ژنەێ: بەو بزان چ چشت رەنگینێ سازییە!

باڵتازار هەڵسا و وەت: درجەگەێ پپە هاوردمە.

ژن چرچگیارەو وەت: هن کی؟

باڵتازار لەنوو دەنگ قورسەو کرد و وەت: پپە وەتۆد یە ئڕاێ بسازم. هەنای ئاغەێ مۆنتییل تنەو بۆ و پپە چڕی، باڵتازار چمانێ ژەنیدەێ ئاو یەخا. ژنەێ کە لە پڕێ چۆد وەت: هێمان ناتێیەسەو.

لە ناکاوا مناڵ دوانزە ساڵانێ کە سەر و پرچ کەزاڵێگ داشت و لە نووڕسن لەوایێ داڵگێ بۆ، هاتەو ناو.

باوگێ چریەێ — بەو ئڕا ئێرە بۆنم، تۆ وەتیدە یە بسازن؟ مناڵ سەر کردەو خوار ولام باوگێ دەرفەت نێیا جواوێ بەێد. مناڵ لچەقوڵی گرتەێ و ئەسر زایە ناو چەوێ و دی نقێ ئەو بان نات. مۆنتییل دەڵەک مناڵ دا و هات ورەو باڵتازار و وەت: بوەخشی باڵتازار تۆ بایەس سلاێ م بکردای! نە یەکە گووش بەیدە قسەێ مناڵێگ. بێ یەکە بنووڕێدە درج، هێزێ دا و دادەێ دەس باڵتازار — ئانە، بووە بفرووشەێ هەر کەس تواید.

هەوسڵەیٚ جەڕ و باس نەێرم، پزشک وەتێیە هرس و جووش ئڕاد گەنە!

منالەگ لە یەیٚ شوون مقێیەو بردۆد و چەو نەپرتان تا نووڕسە درج دەس باڵتازار، خوەیٚ کوتا زەیوا و دەس کردە بووڕ باڕ و قولەفڕی بیٚیەگ ئرمێسیٚ لە چەویٚ بتکیٚ دەم داچەقان و قیژان. داڵگیٚ تواس پەلامیٚ بوەێد کە باوگیٚ نەیشت. باڵتازار چیٚ نیشتە لایٚ مناڵ و درجەگە دا پیٚ. منالێیش باوش کوتا لە درج، گری لە هۆری نەمەن. مۆنتییل: باڵتازار وەتمە پید ئیٚ شەڕە لەێرە لاوە!

ژنەی: رووڵە درجەگە بێیەو دۆا.

مۆنتییل: م یەیٚ قورووشیش ئڕا خاتر یە وە پید نییەم.

باڵتازار: قەیٚ نیەکەیٚ، م ئەوەڵ و ئاخر ئیٚ درجە ئڕا پپە سازیمە، یە وەت و چیٚ. لە دەر کە هاتەو دەیشت گشتیٚ هۆرشەیٚ لە لایٚ شەس تمەن بۆ. باڵتازار تا دوکوت شەوار وەل رەفیقەیلێیا خەریک شراو خواردن بۆ. رەفیقەیلیٚ وە سلامەتی باڵتازار و ئڕا مردن دەولەمەنەیل تا دەم سوو شراو هەڵقوڕانن. ئورسۆلا لە ماڵ شام ئڕا باڵتازار درس کردۆد و چەوەڕیٚ بۆ.

ئوکتاڤیو پاز

ئوکتاڤیو پاز شاعر و نوسەر گەورایٚ مکزیک لە ساڵ ١٩١٤ هاتە دنیا. تا ئێسە دو پێشکەشی ئەدەبیات گرتێیە. یەکێگ پێشکەشی (سروانتس ١٩١٨) دوومیش نۆبڵ ئەدەبیات (١٩٩٠). بەرهەم فرە دیاری و ناسیاگیٚ «تەریەیٚ تەنیاییە» کە ژیان و ویر و باوەڕ مەردم مکزیک نیشان دەێد (١٩٥٠) پاز فرەتر وە شێعرەگانێیەو ناسن و وەڵام چیرۆکەگانیشیٚ کە شوون پایٚ رئاڵیسم جادوویی و سوورڕئاڵیسم لە ناوێیان دیارە ناونیشانیٚ لە مکزیک و ئامریکایٚ باشوور دانە دەرەو.

لە ساڵ (١٩٩٨) چەو وە ژیان بەسا

پەلپوو کەو

لە خەو هەڵپەڕیم، گیانم بۆدە نەتڵ ئاو، لە ناو ئێ دیمە کە وە ئاجووڕ قرمز درس کریایە و چمانێ تازە ئاوپاشی بۆیە؛ هڵم سۆیەرێگ لێ هەڵسێد. پەپۆلەێگ وە باڵەیل بوورجقینەو لە دەور شەوق چراخەگە ژاو هڵاڵێد. وە بێهەوڵا لە ناو جیەگەم هەڵسام و وە سەر پاێ پەتی لە دیمەگە دامەو دەیشت. هووشم بۆ کە پا وە مل کوڵەنجییێگا کە لەناو کوناگەێ دراتۆد نەنەم و نەتلیقنمەێ. چێم ورەو هناز پەنجەرەگە و لە دەیشت دو سێ هناس هەڵکیشام. دەنگ وا لەواێ هناسەوڕگی ژنێگ لە دڵ ئێشەوارە هەڵگەردیامەو وە ناوڕاس دیمەگە و ئاو ناو پاچەگە لێژا کردمە ناو تەیشتەکێگ و دەسماڵ لە تێ خۆسانم و ئەرەق گیانم سڕیمەو. دڵنگەگانم تەکانم و هەناێ خاس دڵنیا بۆم کە مەل و

مووڕێگ لە ناو دڵنگەگانم خوەیٚ نەشاردێیەسەو، دڵنگ کردمە وەر و کەوشەگانم هەڵکیشام و دامەو دەیشت. هەنایٚ لە پلەکانێگ کە رەنگ سەوز داوٚنە لیٚ وە هەڵەپەڵە هاتمەو خوار؛ لە دەم دەر مسافرخانەگە تەقیامە خاوەنەگەیا کە نیشتوٚدە بان چوارپایەێگ و وە ئەو چەوەیل قیچێیەو خەریک سیکار کیشان بوٚ.

وە دەنگ منگنێگەو لێم پرسی:

- ئوٚغرە برا؟

- چم خرِیٚ بخوەم، فرە گەرمە.

ئێرە دی گشت جیێگ بەسیایە. خیاوان تیەریکە و نائەمن، هەر لە ماڵ دانیشی خاسترە.

شان هەڵتەکانم و وە ژێر لچەو وەتم: هەمرە تیەمەو.

خوەم خسمە ناو ئیٚ شەوار تیەریکە. لە یەکم جار هیچیٚ نەیم و ریٚ کردنم لە ناو کەلەگان لەوایٚ لەپ کوتان بوٚ. سیکاریٚ داگیرسانم. لە ناکاوا مانگ لە پشت ئەور سییەێگ هاتەو دەر، لە رووژنای مانگ لاوارێگ لە وەر دەمم چەرمێیەو کرد، لە شوونەگە وسام. ئیٚ سفێدی و رووژنایە لەپسا کوورم کرد، نزمە وایٚگیش هەڵکردوٚد و شەو پرِ لە وەڵنگواش و مەل و موور بوٚ و زیرِزیرەکەگانیش لە ناو گژ و گیاگان داکاسیاوٚن.

سەر کردمەو بان و نوورِسمە ئاسمان، لە ناو داوان ئاسمانیش هسارەگان دەوار هەڵداون، گرێ لە بان یە هۆردەو بۆم کە دنیا پڕ لە نیشانەس، گەپ و گورێگە لە ناو گیاندارەیل. من، زیرزیرەکەگان، چەوپرتانن ئاسارەگان، هاتێ گشتێ وشەگان ئێ گەپ و گوورە بوون. من کام لە ئێ وشەیلەمە؟ کی ئێ وشە وە زوان تیەرێد و ئرای کی ئۆشیەێد؟

هەنای سیکارەگەم خسمە زەیو، لە مژ و دۆکەڵ ئاگر سیکارەگەم دو سێ بڵاچە هەڵسا و کرێگ درس کرد کە لە وێنەی ئاسارەێگ وە پێ هات. قەێر ترەک رێ کردم وە ئارام و ئارفێگەو، خەریک ویر وە دنیا بۆم و وشەیلێ کە پیتەیل ناو من لە ناو دەم کی ژەنیەێد. شەو باخێگە لە چەو! لە ناو یەکێگ لە کەلەگان هەست کردم یەکێ لە دەرێگ هاتەو دەیشت. نوورِسمە پشت سەرم وڵام نەتویەنسم لە ناو ئەو تیەریکییە چشتێ هەڵورم. پا تنەو کردم، کەمێگ پێ نەچێ دەنگ تەقەێ کەوشێگ هاتە گووشما. نەتویەنسم لاوە بکەم، دی لێم ئاگا بۆ کە سێوەرێگ پسا شوونم لە شوونم تیەێد.

تواسم دەرچم، نەتویەنسم. لە رخا وشکمەو بردۆد. وەرجە یەکە بتویەنم گیان دەربکەم تێژی تک چەقووێگ لە پشتم هەست کردم و نەرمە دەنگێگ هاتە گووشما:

: جم بخوەی جمت بڕم...!

بێ یەکە وەر بکەمەو پێ وەتم: چە توايد؟

- چەوەيلد،

دەنگێگ نەرم و کەمێ وە کزەو بۆ.

- چەوەيلم؟ چەو من وە دەرد چەێ تۆ خوەێد؟ بنووڕ من کەمێ پۆل ها پێم، فرە نييە... ئەگەر دەسە قەومەو بکەيد هەرچێ دێرم دەمەێ پێت هەر مەکوشەم.

- زيەڵەت نەچوو. نيەکوشمەت. من لە چەوەيلد نەباشەد دی چشت ترەک نيەتوام.

- ... ئاخر چەوەيل من ئڕا چەدە؟

- يە پەڵپ دەزۆرانمە - خوەشێ لە يەێ پەل، چەو کەو تيەێد و لەێرەيشە ئەو دەس نيەکەفێد!

- چەوەيل من وە دەردت نيەخوەێد، چەو من کەو نييە، کاڵە.

- نيەتواێد گووڵم بەيد. خاس زانم کە چەوت کەوە!

- خوو نيەود هەرلەێوا بايد و چەو يەکێ درارید. چشت ترەک دەمە پيد.

گووش لەێ قسەيلە نەتەکان و تنيا پيما و وەت: وەر بکەو پێم، لا لێ کردمەو، پيا بۆچگڵەێ بۆ کە لۆتێ بگرتای گيانێ

دەرچیٚ. دەمچەویٚ کەفتودە ساڕووکی کڵاوەگە و دیار نەیو. چەقووەگەیٚ دەسیٚ لە شەوق مانگا درەوشیا، وەتە پێم کرمیتیٚ بچەکنەو تا دەمچەود بونم. کرمیتیٚ چەکانمەو، دەمچەوم بردە نزیک ئاگرەگەیٚ. لە تاو ئاگر کرمیتەگە چەوەیلم نوقانم ولأم ئەو وە دو کلگ چەوەیلم وە زوور لە یەک واز کرد. خاس نەتویەنس بونێد، قردیٚ بەرز خوەیەو کرد و وە بووڕێگەو نووڕسە پێم، ئاگر کرمیتەگە دی پسا کلگم سزان، منیش فڕەیٚ دام و وەتم: دی زانسی چەوەیلم کەو نییە.

گڕیٚ بێدەنگ وسا و ئێجاریش وەت:

خاس زانید چە بکەید! یەکیٚ ترەک دەم بێیە تا بونم.

یەکیٚ تر چەکانمەو؛ هاوردمەیٚ هناز چەوەیلم، پیایٚ دەربالٚ کوترەگەم کیشا و وەت: بچەمیەرەو، زرانیەیلم نامەو زەیو، وە یەیٚ دەس قژم گرتود و سەرم بردە پشتا و خوەیٚ چەمانود و ژار چەو دا پیما و هوردەو لە چەوەیلم بود، ئمجا چەقووەگەیٚ دەسیٚ تا هناز چەوم هاتەو خوار... دی من چەو نوقانم.

- چەو وا کە....

هەگ چەو وا کردم ئاگر کرمیتەگە بژانگەیلم سزان و وە یەێهەو دەسە قەومەو کرد.

- راس وەتی چەوەیلد کەو نییە، بەخشید!

یه وەت و نەمەنەێ. پاڵ دامه دیوارێگ که له شانم بۆ و وه هەر دو دەس سەر خوەم گرتمه ناو لەپ و ئێکەش هەڵسام و وه لەتره لەتر رەسیمه مسافرخانەگە، چەوم کەفته خاوەنەگەێ که هێمانێ له دەم دەرەگه نیشتود. بێیەگ دەم بچەکنم؛ چێمەو ناو و شەوەکی گوڵسوو له ئەو ئاوایه دەر چێم!

ماریو بارگاس یووسا

له ساڵ ١٩٣٦ له پروو پێیا بۆ.

نۆسەر گەورایٚ پروو گرانترین ئەسەریٚ رۆمانیٚ وه ناو «شەڕ ئاخر زەمان» که یەکیٚ له رۆمانەیل ناسیاێیه. له ئامریکایٚ لاتین یووسا وه سەرووک ئەدەبیات ئسپانیوولی ناسن.

کتاوەیل ترەکیٚ «سۆر بزن» و «ساڵەیل سەگی»یه.

یووسا له ساڵ ٢٠١٠ خەڵات نۆبڵ کرده بەش خوەیٚ.

کورتەچیرۆک *باپیر* یەکێگ له دیارییەیل یوساس، که فره ناسیایه و وەر چەو بگره.

باپیر

کەشەیٚ یەیٚ جار کە قرچەیٚ پەڵوپوو دارێگ هاتە گووشێیا یا هەنایٚ قوڕواقیٚ قیڕان یا شیشەیل دەروەچەیل مدوەقەگە کە لە سۆک بنێن باخەگە بۆ، لەریانەو، ریچەرمیٚ چرچگیادەو و وە هەڵەپەڵە لە بان کوچگ تەختێگ کە دی بۆدە سەندەلی ئڕایٚ، هەڵپەڕی و وە چرچەولەرزە لە ناوەێن پەڵوپوو دارەگان و باوش وەڵنگەگان خوەیٚ شارتەو و کوڵ گرت. وڵام هێمان مناڵەگە دیاریٚ نەیو. لە ئەو دیم دەروەچەگانەو نووڕسە ناو دیواخانەگە. لە شەوق چراخەگان و شەکیان پەردەگان خاس هۆردەو بۆ وڵام بێجگە لە دو سیٚ سایڵ کە هەر لە هاتن و چێن بۆن، چشتیٚ ترەک نەی، نەزانسیش ئیٚ ساڕووکییەیلە هێن ئایەمەگانن کە پسایٚ شام خوەن یا هێن پەڵوپوو ئیٚ دارەیل دریژەنە کە پسایٚ

شەکیەنەو. ئاخر دی چەوێ خاس بڕ نەکرد. هەر لە جوانیا لەێوا بۆ. هاتەو ئڕا بان سەندەلی کوچگینەگەێ و چەوەڕێ مەن! یەێ شەو وەرجە یە، واران وارۆد و لە هەۆرات گوڵەیل و نمرچ زەۆ هەست خوەش و تەڕێگ یەکەو گرتوۆد. وڵام مەل و مووورەگان چمان زاوزێ کردۆن، فرەوە بۆن و ریچەرمێ لە قەرەێ نەیشتۆن و هەر قەپ گرتن لە لێ. ناو ریشێ، تێوڵێ و تەنانەت ناو کانک چەویشێ، لەشێ ئاژانۆنەو و لە گیان جووزێ کردن. ریچەرمێ دی شەکەت بۆ و کزا هات. تیەریکی باخەگە ئەوقاتێ تیەڵ کردۆد و لە یەیشە قینێ هات کە زانس هەنای کە ئاشپەز یا پاکارێگ باێدەو ناو باخەگە و چەویان بکەفێدە لێ کە لە مکوڵ وساس وە بسکە خەنەێگەو لێ پرسن: ئاغەێ ئۆلیگوو لەئێرە چە کەید؟ ئێجاریش کوڕ و وەۆوەگەێ بان و فکر بکەن کە شێت بۆیە. لەێ ویر و هاوەنە لە قینا گیانێ رکیا و سەر خڕ دا و لە ناوێن گەڵایل پیەن و گوڵباخیەیل چەرمێ و سوور چەوێ کەفت لە کوڵبڕێگ کە تا هناز درانەگە چۆد و چمان کەوترەگە کە لە رێیەگەێ وێڵەو بۆد، لەورە ژاو هەڵاورد. ریچەرمێ وە بێدەنگ لە یەێ شوون مەن و هاوردە هۆر کە سێ چین لە دەرەگە هۆردەو بۆ کە نریاوۆدە قەێ یەکەو. چمان پشکووڵ دەرەگەیش شکیاۆد. سە بایەس ئەو گڕە کە یەیو چەوێ لێ هێز داۆد هاتۆدەو ناو و

خوەیٚ شارتودەو بێ یەکە کەسێ بونێدەیٚ. وە بێ هەولا لە وەر خوەیەو وەت: یانێ پوورێ هاتود؟ ئاخر یەیٚ گڕ بەس بو تا لە دەر پشتێن باخەگە کە یە چەنێگە دی کەسێگ لێ هاتوچوو نیەکەێد، وە فیت فەن باتادەو ناو ماڵەگە. هەر لەیٚ وڕاوە بو کە نەزانسود شەو و رووژ چون چوودەو سەر. چمان لەو دەمە خەویەو بردود. وە یەێهەو تا چشتێ لە وەر چەوێ دەرچود، هاتودە خوەیا و هەر یە زانس کە وە گوچانەگەیٚ هاوردودە لایٚ رانێیا. چێیە فکرەو کە مناڵەگە نەوێرسێیە بایدەو ناو باخەگە ئڕا یەکە خشەیٚ رێ کردنێ وە ترسەو، ریچەرمی لە خەوا کەێد و ئەویش تا چەوێ بکەفتا لە باپیرێ کە لە ناو کوڵبڕ دەرەگە کوڵ گرتێیە، زیەڵگ هەڵاورد و قیژانیا. گیانێ گورجەو بو. وا هەڵکرد وڵام خێ داودە دەیشت و گیانێ هوکارەیٚ دەیشت بود و دی لە رکیان وساودەو. دەس کردە ناو گیرفان ئەورکوتەگەیا و دەسێ چێیە مل شەمێگا کە ئەو ئێوارانە لە دکان سەر کوچەگە سەنود. هەنایٚ کەفتەو هور ژنە دکاندارەگە کە لە رێ کردن قت و قووز ریچەرمێ و گوچان دریژ ئاسنینێ، سەرێ سڕ مەنود؛ ریچەرمی لە ناو ئەو تیەریکی گژ و گیا و پەل و پوو دارەگان لە وەر خوەیەو بویە خەنێ. هەنایٚ دکاندارەگە قەێری شەم هورد و هراش ناودە وەر دەسێ تا لە ناوێیان هەڵوژنێد ریچەرمێ وە

هەڵەپەڵە دەس ناوده بان یەکلێیان و وەتود یه توام. چمان وەیٚ هەڵەپەڵە کردنێیەو تواس ژن دکاندارەگەیش له ئەو کار گەنه که کردۆد بڕەسنێدەو. هەرچیٚ ژن پاپەیٚ بۆ که بنەێدەیٚ توو قاقەزێگ ئڕایٚ، ریچەرمیٚ نەرمەو نەیو و بیٚهەوڵڵا له دکان داو دەیشت. ئەو ئێوارانه تا خوەرئاوا له ناو کولووپ مەن و له ناو یەکێگ له دیمەگان خوەیٚ شارتەو ئڕا یەکه کەسێگیش له پاکارەگان نایدەو ناو، دەرەگه کلیل کرد. ئێکەش هەناس راهەتێگ کیشا و ئۆخەیش نەنوومەتێگ وەت و وه ئەمن و سەور دەر چمدانێگ که وەلا هاوردۆد دادەو. بخچەیٚ ئەرزشتدارێگ که وه شاڵ ئەوریشم رەنگینێگ پێچاۆدەیٚ له تیٚ دەرهاورد. گوڵ سوو بۆ که تاکسی گرت و وه رانەنده وەت: بچوو ورەو دەیشت شار. نزمەوایٚ خوەشیٚ جمیاۆد. له رەنگ خوەڵەکووین و سووری ئاسمان له ئەو گوڵ سووه، هەست ئڵاجەیو خولیاوییێگ هەوا داگرتۆد. هەنایٚ ماشین وه خاوه خاو له جاده بڕی، له ناکاوا چەوەیل بیٚنۆز ریچەرمیٚ زاقەو بۆ و چمان له چشتێگ بەتاڵێیەو بۆد. وەته رانەندەگه: بووسیه! ئۆشمه پید بووسیه. ماشین پلیادەو ورەو هناز تاش کوچگینێگ. ریچەرمیٚ خەریک هۆردەو بۆن له بان کەپووڵ جنازەێگ بۆ که له ناو هەر دو دەسیٚ بۆ. وه چرچه و لەرزه نووڕسه ئیٚ سقان وشکه که پڵسکیٚ گووشت

وە قەیەو نەیو. نە لوت، نە چەو، نە زوان تەنیا جمجمەیٚ چوولٚ بوچگیٚ بو و هەرچیٚ فرەتر ئیسفایٚ گرت، دیار دا کەپوولٚ منالٚ بوچگێگە!! پێس بود و تەپ و تووز بانیٚ گرتود و وە قەد دوقوروشییێگ لە لیٚ کونا بود. ریچەرمیٚ کلگ خسەو ناو کونایٚ چەویٚ و لە کونایٚ لوتێیەو دەریٚ هاورد؛ ئێکەش کلگ خسە چالٚی دەمیٚ و لە کونای گووشێیەو دەریٚهاورد و خوەیٚ خەلٚەتان و جوورێگ وەل ئیٚ کەپوولٚ مردێیا بازی کرد کە چمان زینیٚ بو.

دو رووژ لە ناو مجرییێگ شارتەوەیٚ و خاس هوریٚ وە پێیەو بو و لە لایٚ کەسێگیش گەپیٚ نێیا. یەیٚ ئێواران دویایٚ یەکە دودەوەیٚ لە ناو دیمەگە دەر لە خوەیٚ بەساود و لە ناوێن موبلٚمانەگە کە میرات باپیرەیلیٚ بو ژاو هەلٚاورد. سەر کردودەو خوار و لە وەر خوەیەو وەت: یە خودا ئەزمایشتم کەێد!، یە ئیمان قولێگە کە رخیش داژلٚکیاسە ناوێیا!. سەریش نەکردەو بان تا گژوگیایٚ خونالی و نەنوومەت قالییەگە کە دالٚەگیژانیٚ درس کردون، بونێد. وەیٚ بوونەوە لە پریٚ چود کە نەوایٚ لە ناکاوا یەکێگ بایدە ملێیا و هاتیٚ پیٚ بخەنێد. لەیٚ فکر و خیالٚە قینیٚ هات و هەر یە مەنود دەس بنەێدەو گری. لەیٚ هەنە نەخشەگەیٚ هاوردەو هور: رووژیٚ بو کە لە پایٚ دەروەچەگە وساودە پاوە کە چەویٚ کەفتودە کەوتر مردگیٚ کە لەشیٚ

کوناکوناوه بۆد. کەفتەو هۆرێ کە لە یەێ دەوران سۆکێ لە باخەگە پڕ بۆ لە کەوترەیل چەرمێ و بڕوبازێ. ئەنوو گرتەێ کە هەمیشە لە ناو دەسێ ئڕایان دان رشان و ئەوانیش وە لار و لەنجەوە نووڕسنە پێ و لە دەورێ دانۆکە کردن.

ئەو ئێوارانە هەنایگ ئاشپەزەگە هات چڕپەێ کە شام ئامادەس دی ئڵاوبیم خوەێ گرتۆد. ئەو شەوە خپ خەوێیەو بردۆد و شەوەکیەگەێ خەوەگەێ لە هۆرێ نەمەن کە خەو دۆد یەێ رز کەڵەمووریژ سوور گیژ هاوردۆن لە کەوترەگەێ و ئەو هەر لە پەنجەرەگەوە وە دۆردینێگەو نووڕسۆدە پێیان. خیاڵ کرد پاکەو کردن تەپ و تووز کەپووڵەگە زۆ تمام بوو وڵام هێمان هەر وە پێیەو بۆد. ئەڵبەت چمان تەپ و تووز نەیو و زوورم مینسە گەچیڕەێ دۆیایین هەناسەیل مناڵەگە! وە سەر یەوە کە شاڵە ئەوریشمەگە کوتێ لە پرت پێسی کەپووڵ مناڵ شارتۆدەو ریچەرمێ دی لە پاکەو کردن ئاس بۆد و تواس لە قینا فڕەێ بەێد کە بەتاڵێیە بۆ. هەم وە ئەمن و سەور چێیەو سەرێ و فکر کرد کە ئڕا یەک خاس پاکەو بوود چشت چەورێ توایێد؛ یە وەت و یەێ پووت رۆن لە ئاشپەزخانە هاورد و وە هەڵەپەڵە شاڵەگە لە تێ خۆسان و وە هەوسڵە دەس کردە پاکەو کردنێ. دەس جمان و دڵنگەگانێ چمان شەپانۆدانە رۆن و تەپ و تووزا.

لەبەس سایەیٚ، تا بۆیە وەفر و درەوشیا. لە خوەشی گرتەیٚ بان سەر و رۆن داچووڕیا ملێیا. هەم لەنوو پێچادەیٚ و نادەیٚ ناو چمدانەگەو لە کولٚووپ دا ئەو دەیشت. ماشینەگە لە پشت ماڵ پایٚ هاوردەو. دی شەوا هاتود، لە زقم و تیەریکیی کەل و کووڵانەگان چرچیٚ چێیە دلٚێیا کە نەوایٚ دەرەگە بەسیاۋد. دەس نادە درانەگەیا و لە خوەشی یەیٚ لەقەیش کوتا رۆێیا، دەرەگە لە پشت سەریٚ قرچەیٚ کرد و بەسیا.

سەرچاوە:

La literature de la lengua Española.

١. Teresa,Méndez-Faith,Panoramas Literarios América, (١٩٩٨)Houghton Miffilin Company.

٢. Teresa,Méndez-Faith,Panoramas Literarios España,(١٩٩٨)Houghton Miffilin Company.

Dengi pasi mirdaregan nyejnewî ?!

Kurte Çîroki Kurdî

Wergêran: Soma Emînî